

УДК 330.3:663.25

Л. А. Козаченко,
к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту, Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету "Україна"

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ІНВЕСТУВАННЯ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

L. Kozachenko,
Candidate of Economy, Associate Professor of Finance and Credit Department
Mykolayiv Interregional Institute of Human Development University "Ukraine"

STRATEGIC GUIDELINES OF INVESTING IN UKRAINIAN WINE-MAKING SECTOR

У статті проаналізовано сучасний стан виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК України, розглянуто фактори, що зумовлюють зниження виробництва винопродукції. Досліджено економічні умови та чинники впливу на інвестиційну діяльність в країні, які забезпечують інвестиційну привабливість виноробної галузі. Обґрунтовано стратегічні орієнтири для потенційних інвесторів різного масштабу інвестування та різного ступеня особистого залучення, що можуть запропонувати вітчизняні винороби, зокрема у винну колекцію, у капітал виноробного господарства або у бізнес. Зазначені напрями дозволять конкретизувати мету господарської та інвестиційної діяльності виноробних підприємств та досягти безпечних обсягів власних і позикових джерел формування інвестицій. Також увага приділяється проблемам розробки державою механізмів щодо регулювання та державної підтримки підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу, що сприятиме збільшенню надходження інвестиційних ресурсів для розвитку та ведення ефективної господарської та фінансової їх діяльності.

In the article modern state of wine-growing and wine-making subcomplex in Ukrainian agricultural sector has been analyzed, and factors causing wine-making decreasing have been examined. Business conditions and factors of investment activity influence in the country, which provide wine-making sector investment attractiveness have been investigated. Strategic guidelines for potential investors of different investment scales and personal involving degree, which can be suggested by domestic wine-makers, particularly: in wine collections, in wine-making enterprises' capital or business have been substantiated. Above-named ways of investing will allow to concretize the purposes of wine-producing enterprises economic and investing activity and reach safe volumes of own and borrowed sources of investments forming. Also, the attention is paid to the problems of government working out of tools for state support and regulation of wine-making subcomplex enterprises, that should stimulate the increasing of investment flows for their development and conducting effective economic and financial activity.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, виноробна галузь, винопродукція, стратегія.
Key words: investing, investing climate, wine industry, wine products, strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах інноваційного розвитку економіки України першочерговим вирішенням проблем ефективного виробництва на підприємствах виноробної галузі є забезпечення дієвих механізмів щодо підвищення фінансових можливостей для виготовлення й постачання на ринок якісного конкурентоспроможного продукту.

Виноробство України сьогодні не тільки перспективна галузь економіки, а і значущий елемент української історії та культури. Сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування сировини, багаті історичні традиції виробництва і споживання вина нібито повинні спонукати до розвитку виноробної галузі. Однак значні систематичні зниження площ виноградників, викорчування старих посадок, великі витрати господарств на закупівлю садивного матеріалу, відсутність інвестицій, на-

явність фальсифікованої продукції тощо негативно впливає на результати діяльності виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК України [1].

У зв'язку з цим, обираючи стратегічні орієнтири, перед виноробною галуззю, постає нагальна потреба у підвищенні інвестиційної привабливості. Так, формуючи інвестиційну стратегію, на основі впровадження інновацій та усунення перешкод для виробництва продукції високої якості, виноробам доцільно врахувати фактори, що забезпечують акумуляцію або перешкоджають залученню інвестиційних ресурсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розв'язання проблеми ефективного залучення інвестицій виноробними підприємствами досліджено у працях Б.В. Буркинського, А.А. Вдовічен, О.М. Гаркуші,

Таблиця 1. Виробництво винограду в Україні за категоріями господарств, тис. т.

Категорія господарств	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	Відхилення 2012 р. у % до 2000 р.
Сільськогосподарські підприємства	360	258	282	310	260	337	293	-18,6
Господарства населення	154	185	133	159	148	185	163	5,8
Всього	514	443	415	469	408	522	456	-11,3

Джерело: складено та розраховано за даними Держстат України — 2012 р. [Інтернет ресурс].

Таблиця 2. Виробництво готової виноробної продукції в Україні, млн дал

Роки	Вино виноградне	Шампанське	Коньяк
1980	54,6	3,6	1,2
1985	48,8	3,9	0,8
1990	27,2	3,7	1,1
1995	13,8	4,8	0,6
2000	9,5	3,8	1,6
2005	16,4	4,4	2,4
2008	21,0	4,0	3,9
2009	23,1	4,2	3,1
2010	29,6	4,2	3,6
2011	16,9	3,7	4,7
2012	12,8	3,3	4,6
2012 у % до 1980	23,4	91,7	383,3
2012 у % до 2005	78	75	191,7

Джерело: складено та розраховано за даними Держстат України — 2012 р. [Інтернет ресурс].

Н.М. Давиденко, А. Дрич, О.В. Лужецької, Д.Ф. Харківського. Багатоаспектність наукових досліджень авторів зробили вагомий внесок в розвиток виноградарської та виноробної галузей. Однак невирішеність багатьох питань щодо вибору стратегічних орієнтирів інвестування саме виноробної галузі АПК надалі потребує подальшого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Важливим на сучасному етапі господарювання у виноробній галузі АПК є побудова комплексного підходу до визначення стратегічних орієнтирів, що забезпечить залучення інвестиційних ресурсів держави і приватних інвесторів. З огляду на це, метою статті є аналіз виноробної галузі України та опрацювання пропозицій щодо вибору стратегічних орієнтирів її інвестування.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток виробництва вин починається з виноградарства, яке визначає обсяги виробництва, оскільки виноград є головною сировиною для виробництва цього напою, асортименту та якості кінцевої продукції. Значимо, що площі, які займають виноградники, не в повному обсязі характеризують обсяг фактично отриманого врожаю. Через те, що врожайність винограду залежить від агрокліматичних умов, рівня використання добрив, культури землеробства тощо [1].

Найбільшу питому вагу за площами виноградників в Україні має Одеська область — 39,8 %, Крим — 39,1 %, Миколаївська область — 7,5 %, Херсонська — 6,6 %, Закарпатська — 4,9 %. Урожайність винограду коливається від мінімального значення у 2000 р. — 51,7 ц/га

до максимального — 75,5 ц/га у 2011 р. У 2012 році цей показник склав 67,2 ц/га. Суттєвим зниженням є і обсяги зниження виробництва винограду [2].

Дані таблиці вказують на зниження виробництва винограду в Україні у 2012 р. на 58,0 тис. т (11,3%) у сільськогосподарських підприємствах (18,6%). Цей факт зумовлений зменшенням площ виноградних насаджень у 2012 р. на 29,9% порівняно з 2000 роком. Згідно з даними Міністерства аграрної політики і продовольства України площі нових насаджень вже в 2013 році склали всього 500 га, показники попередніх років становили 4000—4500 га. Однак підвищення врожайності винограду зумовило збільшення обсягів виробленого винограду на 5,8% у господарствах населення.

Сформована ситуація вплинула і на показники ефективності виробництва винограду, які формують ціну сировини для виноробних підприємств і, отже впливають на ціну виноградної сировини, завантаженість виробничих потужностей, собівартість вина і, таким чином, на показники ефективності формування капіталу. Зменшення обсягів виробництва винопродукції призводить до скорочення обсягів її реалізації. До того ж, обсяг продажу вина пов'язаний з великою кількістю платежів, вимагає від підприємств значних витрат. У зв'язку із неплатоспроможністю багатьох виноробних заводів переважна частина їх продукції залишається давальницькою і не надходить в області, які не виробляють виноград. Внаслідок цього, в ці райони спрямовуються потоки імпортової продукції. Вітчизняні ж підприємства втрачають внутрішній ринок і нерідко змушені здійснити перефільювання у безалкогольні напої, горілку, іншу продукцію і навіть припинити своє виробництво.

Динаміка виробництва готової продукції виноробства в Україні представлена у таблиці 2.

Дані таблиці 2 свідчать про позитивні зміни стосовно виробництва коньяку, так з мінімального значення за досліджуваний період у 1995 році (0,6 млн дал) його виробництво у 2011—2012 рр. становить 4,6—4,7 млн дал відповідно. Обсяги виробництва вина виноградного в Україні мають тенденцію до суттєвого зменшення, особливо критичний стан спостерігається у 2000 році, в якому було вироблено всього 9,5 млн дал. вина. У період з 2000 р. по 2012 р. обсяги випуску даного виду продукції коливаються від 29,6 до 12,8 млн дал, але досягти результатів 1995 р. (54,6 млн дал) не вдалося.

На рівень зниження виробництва продукції виноробних підприємств вплинуло зменшення валового збору винограду, що зумовлено зміною площ виноградних насаджень, рівень врожайності виноградників, зменшення обсягів виробництва виноматеріалів. Зазначені

Таблиця 3. Структура використання винограду для виробництва виноматеріалів по регіонах України у 2012 р. (%)

Регіони	Власновирощений виноград	Закуплений виноград
АР Крим	45	55
м. Севастополь	98,2	1,8
Херсонська обл.	23,2	76,8
Миколаївська обл.	7,6	92,4
Одеська обл.	22,4	77,6
Закарпатська обл.	11,4	88,6

Джерело: Держстат України — 2012 р. [Інтернет ресурс].

чинники впливають на об'єм сировини, яка використовується у виробництві виноробної продукції. Створені умови уповільнюють розвиток виноробної галузі і змушують закуповувати виробників сировину за кордоном, що підтверджують дані таблиці 3

Дані таблиці 2 свідчать, що доля власної сировини постійно зменшується. За останні роки вона дорівнює 28—34 %. Обсяги закупленого винограду в 2012 р. зросли на 3,9 % проти 2006 р. У 2012 р. на підприємства Одеської області припадало 22,4 % вирощеного власноруч винограду та 77,6 % закупленого. Найменша частка власного винограду була використана підприємствами Миколаївської (7,6 %) та Закарпатської (11,4 %) областей.

Слід відмітити, що виноробні підприємства з метою забезпечення максимального завантаження наявного виробничого обладнання використовують купівельну сировину. Залежність виробничої діяльності виноробних підприємств від винограду, що постачається зі сторони, на нашу думку, наражає підприємства на значні ризики. Ефективний розвиток виноробних підприємств потребує використання власного винограду [1].

Виновиробництво як один із секторів повного виробництва має ряд специфічних ознак, а саме: повна залежність виробництва від якості і кількості винограду; поділ виноробства на первинне і вторинне; виготовлення високоякісних марочних вин, шампанського за класичною технологією і коньяків потребує довготривалого часу, що налічує роки; довго тривалість виготовлення вищеназваних вин уповільнює оборотність оборотних засобів, тому виноробні підприємства потребують їх в більших обсягах; необхідність використання спеціальної тари для розливу для збереження і транспортування виноматеріалів [1].

Враховуючи вищесказане, очевидно, що вітчизняні виробники вина мають дві основні проблеми. По-перше, це забезпечення високоякісною сировиною, по-друге, відсутність ефективних стратегій залучення інвестицій для їх фінансової стабілізації.

Інвестиції відіграють виключно важливу рол в діяльності підприємства, вони необхідні перш за все, для простого і розширеного відтворення виробництва, структурних змін, максимізації прибутку, а також для забезпечення нормального функціонування підприємства в майбутньому, стабільності його фінансового стану. Та не зважаючи на історично сформовані привабливі умови для вирощування і переробки винограду в Україні, спостерігаємо незначне надходження інвестицій в цю галузь. Тобто відсутність сприятливого інвестиційного клімату для виноробних підприємств не дають їм змогу розвиватися.

Інвестиційна привабливість функціонує на різних рівнях і взаємодіє з різними об'єктами, зокрема країна, галузь, регіон, підприємство тощо. Звичайно підприємство в цій системі є кінцевою точкою вкладення коштів, де впроваджуються конкретні проекти. А привабливість кожного інвестиційного проекту буде визначатися привабливістю всіх зазначених складових [3].

За даними газети "The Scotsman" найприбутковішою інвестицією на світовому ринку за підсумками останніх 10 років стали вкладення у вино. Ціни на преміальні вина з 2000 року виросли набагато більше, ніж на акції найуспішніших компаній, нафта, нерухомість і предмети мистецтва. Ящик з 12 пляшок Lafite Rothschild, яке вважають одним із найкращих вин з Бордо, на електронній біржі Liv-Ex подорожчав на 857%. Акції British American Tobacco, чи не найприбутковіші цінні папери, виросли за той же період на 454%. Золото за 10 років додало в ціні 297% [4].

Отже, створивши інвестиційні привабливі умови для виноградно-виноробної галузі, ми зумовлюємо потік фінансових ресурсів, як вітчизняних, так і закордонних інвесторів в українське виноробство. Розглянемо деякі стратегічні орієнтири для потенційних інвесторів різного масштабу інвестування та різного ступеня особистого залучення, що окреслені Беатрис Александер, і які можуть запропонувати вітчизняні винороби потенційним інвесторам. Так, актуальними у даній галузі є три напрями, зокрема у винну колекцію, у виноробне господарство як у капітал, у виноробне господарство як у бізнес.

Перший стратегічний орієнтир для інвесторів, інвестування коштів у винну колекцію, цікавий у тому випадку, коли вино можна дуже швидко реалізувати, тобто перетворити на дохід. В умовах вітчизняного господарювання придбати винну колекцію дорого, необхідні умови для її правильного зберігання та і охочих купувати вино не завжди найдеш. Відповідно, і покупку, і продаж вина необхідно провадити на західних торговельних майданчиках (Berry Bros. & Rudd, Farr Vintners, Vinfoli, Sokolin тощо).

Другий стратегічний орієнтир для інвесторів, інвестувати ресурси у вітчизняне виноробне господарство як у капітал, безпосередньо у виноробство. Тобто, через придбання акцій виноробних підприємств або орендувати виноградники із правом отримання прибутку від продажу вина, отриманого із цього винограднику. А також, стати співвласником виноробного бізнесу. При цьому можна бути тільки співвласником бізнесу (участь у прибутках), сформувати команду менеджерів для управління та залучити до роботи професіоналів виноробів.

Третій стратегічний орієнтир для інвесторів, інвестування у виноробне господарство як у бізнес, поширений у Франції спосіб капіталізації засобів — придбання шато (невеликого виноробного господарства). Такі інвестиції для інвесторів є досить надійною капіталізацією засобів але фактично в Україні приватні винороби можуть продавати свої напої тільки при дегустаційних залах чи на фестивалях. Державна підтримка в цьому прощарку виноробної галузі України відсутня [4].

Таким чином, необхідність державного регулювання ринку є очевидною. Держава повинна створити такі інвестиційні умови, при яких підприємства всіх органі-

заційно-правових форм змогли б ефективно діяти. Вона повинна виступати у ролі регулюючого, спостережного і контрольного органу та у ролі розробника стандартів господарської діяльності. Але це не означає, що в умовах структурної перебудови економіки не потрібна ринкова самоорганізація. Державна аграрна політика не повинна стримувати підприємницьку ініціативу, а повинна створювати умови для сприятливої інвестиційної діяльності, що, передусім, досягається завдяки широкому освоєнню технологічних інновацій [5].

Як зазначив Вдовічен А.А., сприятливий інвестиційний клімат в Україні повинен забезпечити захист інвестора від інвестиційних ризиків. Адже інвестиційний ризик — це можливість не досягнення запланованих цілей інвестування (таких як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків [6].

Також, суттєве значення відіграє наявність в Україні могутнього природно-ресурсний потенціал, основу якого складають земельні, мінеральні та рекреаційні ресурси. До сприятливого інвестиційного клімату держави відносимо і наявність стабільної нормативно-правової бази, спроможної забезпечити захист учасникам інвестиційної діяльності і створити умови виконання цих норм. Важливим чинником впливу на інвестиційну діяльність у країні є податкова політика держави, а саме забезпечення рівномірністю розподілу податкового навантаження, повнота та відсутність суперечностей податкового законодавства, високою тінізацією економіки тощо [5].

Досягнення у країні соціальних цілей є безумовно вагомим показником економічного розвитку держави. Отже, інвестор ідентифікує рівень життя населення зі станом робочої сили. Однією з причин несприятливого інвестиційного середовища можна назвати і імідж держави, що характеризує її політичне становище і рівень корумпованості. Оскільки капітал вкладається за умови прозорих і передбачених законів господарювання, де інвестиції можуть принести високі прибутки, необхідно формувати цивілізований ринок з єдиними правилами функціонування та самодостатньою ринковою інфраструктурою [3].

ВИСНОВКИ

Отже, аналіз стану виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК України та опрацювання стратегічних орієнтирів щодо підвищення інвестиційної привабливості виноробних підприємств дає можливість зробити такі висновки:

1. Аналіз виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК України в період з 2000—2012 рр. свідчить про негативні тенденції виробництва продукції, за рахунок зниження площ виноградників, викорчування старих посадок, великих витрат на закупівлю садивного матеріалу, відсутність інвестицій в галузь, наявність фальсифікованої продукції на ринку тощо.

2. Значну роль в забезпеченні фінансової стабільності підприємств виноробної галузі відіграє створення умов для їх інвестиційної привабливості. Тому окреслено стратегічні орієнтири для потенційних інвесторів різного масштабу інвестування та різного ступеня особистого залучення, що можуть запропонувати вітчизняні винороби, зокрема: у винну колекцію, у виноробне

господарство як у капітал, у виноробне господарство як у бізнес.

3. Через те, що інвестиційна привабливість виноробної галузі України формується під впливом великої кількості чинників, зокрема: природно-ресурсний потенціал, стабільна нормативно-правова база, податкова політика держави, соціальні орієнтири та імідж держави тощо, постає необхідність у наступних дослідженнях проведення комплексного аналізу їх рівня та наслідків впливу на рішення потенційних інвесторів.

Література:

1. Экономические проблемы виноградарства и виноделия / Б.В. Буркинский, И.Н. Агеева, А.А. Бревнов и др.: коллективная монография / под ред. Б.В. Буркинского. — Харьков: ООО "Издательство Бурун Книга", 2008. — 222 с.

2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України / А. Дрич // Вісник НБУ. — 2010. — С. 40—41.

4. 3+1 стратегія винного інвестування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blogovine.ru/31-strategiya-vinnogo-investirovaniya/>

5. Гаркуша О.М. Формування ефективного виноградарсько-виноробного під комплексу АПК України / О.М. Гаркуша. — Миколаїв: МДАА, 2001. — 281 с.

6. Вдовічен А.А. Формування інвестиційного клімату / А.А. Вдовічен, О.В. Соколюк // Інвестиції, інновації в економіці. — 2010.

7. Давиденко Н.М. Активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України / Н.М. Давиденко // Агроінком. — 2007. — С. 73—77.

References.

1. Burkinskij, B.V. Ageeva, I.N. and Brevnov, A.A. (2008), *Jekonomicheskie problemy vinogradarstva i vinodelija* [Economic problems of viticulture and wine-making], ООО "Izdatel'stvo Burun Kniga", Kharkiv, Ukraine.

2. State Statistics Committee of Ukraine (2014), *Statistical information*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 28 Jan. 2014).

3. Drych, A. (2010), "The main ways to achieve the investment attractiveness of Ukraine", *Visnyk NBU*, pp. 40—41.

4. Blogovine (2014), 3+1 wine investment strategy, [online], available at: <http://blogovine.ru/31-strategiya-vinnogo-investirovaniya/> (Accessed 28 Jan. 2014).

5. Harkusha, O.M. (2001), *Formuvannia efektyvnoho vynohrads'ko-vynorobnoho pid kompleksu APK Ukrainy* [Forming effective viticulture and wine subcomplex of AIC Ukraine], MDAА, Mykolaiv, Ukraine.

6. Vdovichen, A.A. and Sokoliuk, O. V. (2010), "Formation of of investment climate", *Investytsii, innovatsii v ekonomitsi*, vol. 2, pp. 169—173.

7. Davydenko, N.M. (2007), "Activation of investment activities in the agricultural sector of Ukraine", *Ahroinkom*, pp.73—77.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2014 р.